

RİSALE-İ NUR'DA YAKARIŞ ÜSLÛBU

Mahmut KAPLAN¹

Öz

Münâcât klasik Türk edebiyatında özellikle divanlarda yer alan bir nazım türüdür. Bütün divanlarda bu türde manzumeler bulmak mümkündür. Klasik Türk edebiyatında mensur münâcât örnekleri azdır. En tanınmış eser Sinan Paşa'nın *Tazarru-nâme*'sidir. Bu türün mensur son örneklerinden biri Bediüzzaman Said Nursi'nin kaleme aldığı *Münâcât* risalesidir. Bu risalede müellif münâcâtı –*Tazarru-nâme*'de olduğu üzere– bir tefekkür metni haline dönüştürmüştür. *Münâcât*'ta bütün kâinat, yerler ve gökler ve içindekiler hikmetli yaratılışları ve özellikleriyle Allah'ın varlığının, birliğinin delilleri olarak takdim edilmiştir. *Münâcât*, imanın altı rüknünü şüphe ve vesveselere yer vermeyecek biçimde dile getiren bir tefekkür metni olarak dikkat çekmektedir. Bu makalede bu risalenin üslûbu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Bediüzzaman Said Nursi, münâcât, üslûb, yakarış, dua

STYLE OF ORISON (HOSANNAH) IN RISALE-I NUR

Abstract

Invocation is a kind of verse in classical Turkish literature. It is possible to find such verses in all collected poems. Samples of prosaic invocation in classical Turkish literature are few. The most known work is *Tazarru-nâme* by Sinan Pasha. One of the last examples of the prose of this genre is *Münâcât (Invocation)* written by Bediüzzaman Said Nursi. In this Risale, the author turns invocation into a text of contemplation, as in *Tazarru-nâme*. In *Invocation*, the entire universe, the earth and the heavens and their contents are presented as evidences of Allah's existence and unity with their wise creation and characteristics. *Invocation* draws attention as a text of reflection, describing the six elements of faith in such a way that it does not cause suspicion or misgiving. In this article, the style of this Risale will be examined.

Key Words

Bediüzzaman Said Nursi, invocation, style, orison, prayer

1 Prof. Dr., Celal Bayar Üniversitesi emekli öğretim üyesi (mahmutkaplan53@hotmail.com)
Gönderim Tarihi: 17.12.2018, Kabul Tarihi: 20.12.2018

Giriş

Bediüzzaman Said Nursi telif ettiği Risale-i Nur Külliyyatı ile ülkemizde ve İslam dünyasında üzerinde en çok konuşulan ilim ve aksiyon insanlarından biri olarak temayüz etmiştir. Hayatı hapis ve sürgünlerde geçen Bediüzzaman, kendisine reva görülen eziyet ve zulümlere karşı sinmemiş, küsüp köşesine çekilmemiş, gittiği her yeri, her mekânı medreseye, okula, üniversiteye çevirmeyi bilmiş bir âlimdir. O sadece bir müellif teorisyenliğiyle yetinmemiş iman ve Kur'an davasını neşretmek için bir yandan eserlerini telif ederken diğer yandan da insanların eline ulaşıp okuyabilmelerini sağlama yolunda bir kitle/cemaat oluşturma başarısını da göstermiştir.

Medreselerin çöküş yaşadığı bir dönemin insanı olarak problemi fark etmiş, çözüm yollarını telif ettiği eserlerle, fen ve din ilimlerini mezc etme yolunda önemli çabalar ortaya koymuştur. Fen bilimlerinin bazı mihraklarca inançsızlığa alet edilmesine karşı çıkmış, fenlerin her birinin aslında Allah'ı ispat ettiğini göstermiştir. Fen ve din ilimlerinin uzlaştığı bir üniversite modeli olarak da Medresetüzzehra projesini savunmuştur. Bu projeye İslâm dünyasını bekleyen iman ve ırkçılık problemlerini çözme, inkâr ve taassubu önlemeyi amaçlamıştır.

Özellikle iman konusuna yoğunlaşmış ve bu yolda bir külliyyat kaleme almıştır. Tefsir yazmak için *Muhâkemat* adlı eserinde teori zeminini ifade ederken belagat konusuna da eğilmiş, belki de bu gelenekle yazılmış son örneğini ortaya koymuştur.

Bediüzzaman'ın benimsediği belagat anlayışına uygun eserler kaleme aldığı söylemek mübalağa olmasa gerektir. O, üslûpperestliğe karşıdır. Mana onun için her şeyden ön emlidir. Üslûp kelamın sadece kalıbıdır. Esas olan manadır. Bu sebeple şiirden uzak durmuş, hakikatten ayrılmamıştır. Külliyyat'ta yer alan *Münâcât* adlı risale bu türün edebiyatımızdaki son mensur örneklerinden biridir. Bu yazımızda bir mensur şiir örneği olan bu eseri ve müellifin diğer münâcâtlarının üslûbunu incelemeğe çalışacağız.

Klasik Türk edebiyatında "münâcât" önemli bir tür olarak divan ve mesnevilerde karşımıza çıkmaktadır. Divanlarda tevhitlerden sonra yer alan bu manzum tür, mensur eserlerde de görüldüğü gibi müstakil eser olarak da kaleme alınabilmektedir. Bu müstakil eserlerin en ünlülerinden biri Sinan Paşa'nın *Tazarru-nâme* adlı eseridir. Son örneklerinden biri de Bediüzzaman'ın *Şualar ve Lem'alar*'da yer verdiği *Münâcât* risalesidir.

Münâcâtın tanımıyla ilgili olarak kaynaklar muhtevaları birbirine yakın kısalıp genişleyen ifadeler kullanmaktadır: "Bir kimsenin ellerini kaldırıp dileğini Allah'tan

gizlice istemesi münâcât olmakla beraber Vehhâb-ı Kerîm'den bir şey istemek için yazılan manzumelere de münâcât denilmiştir”;² “Tanrı’ya karşı yapılan yalvarış ve yakarışları anlatan şiirlere de münâcât denir”;³ “Edebiyatta konusu Tanrı’ya yakarış olan şiir. Nesir olanına tazarrunâme denir... Münâcâtta dinî konular daha fazla ele alınır. En büyük güç, kudret ve azamet sahibi olan Allah’ın ululuğu karşısında çaresiz, zavallı ve küçük kullar olarak Allah’a yakarışta bulunan şairler öncelikle kulun acizliği ve Allah’a muhtaç oluşundan bahsederler ve bu fikirlerini âyet ve hadisler iktibas ederek kuvvetlendirirler”;⁴ “Allah’a yalvarmak, yakarmak, niyaz ve dua etmek gayesiyle kaside, gazel, mesnevi, murabba, muhammes, müseddes, müsebba, müsemmen, mütessâ, muaşşer, musammat, kıt’a, rubaî, beyt gibi hemen hemen bütün nazım şekilleriyle, yazılan, konusu Allah’a yakarış olan nazım türüdür... Genellikle manzum olarak yazıldıkları halde kimi zaman mensur olarak kaleme alınmış münâcât örneklerine de rastlanır...”

Dil ve üslup bakımından münâcâtlar diğer edebî türlere oranla daha yalın bir dille yazılmıştır. “Tür, yapaylıktan uzak, aracsız olarak kulun doğrudan Allah’a yöneldiği örnekler olduğundan, samimi ve duygulu şiirlerdir”;⁵ “Allah’a yakarış, yalvarma, af dileme ve dua içerikli metinler münâcât adını alır. Kulun güçsüzlüğü ve yetersizliği karşısında yaratıcının mutlak güç sahibi oluşunu ve üstünlüğünü vurgulayan metinlerdir”;⁶ “Konu bakımından Tanrıya yalvarış ve yakarış içeren manzumelerdir”;⁷ Münâcât; Allah Te’âlâ’ya yalvarmak, yakarmak, niyaz ve dua etmek gayesiyle kaleme alınan manzumeler karşılığında kullanılmıştır. Her ne kadar tanımında ‘Manzume’ ifadesi geçiyorsa da, nadiren ‘mensur’ münâcâtlar görülmektedir. Mensur münâcâtlara *Tazarru-nâme* adı da verilmiştir”;⁸ “Edebiyat terimi olarak daha çok Allah’a yakarış maksadıyla yazılmış manzum ve mensur eserleri ifade eder... Kulun her türlü sanat endişesini bir tarafa bırakarak doğrudan ve samimiyetle Allah’a yönelmesinin bir gereği olarak münâcâtlarda duygulu ve rikkatli bir üslup ortaya çıkmıştır.”⁹

Yukarıda örnek olarak verilen tariflerin hemen hemen aynı manayı ifade ettiği dikkat çekmektedir. Münâcât, tazarruat, tazarrunâme, yakarış... Bu terimlerin hepsinin bulunduğu nokta Allah’ın sonsuz kudret ve kuvveti karşısında kulun aczini, fakrını,

2 Tahir-ül Mevlevî, *Edebiyat Lügatı* (İstanbul: Enderun Yayınevi, 1973), 7.

3 Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992), 251.

4 İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2004), 340.

5 Mustafa İsen vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2006), 257-258.

6 Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası* (Erzurum: Fenomen Yayınları, 2007), 173.

7 İlhan Genç, *Edebiyat Bilimi* (İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2008), 82.

8 Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatında Türler* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2010), 168.

9 Muhsin Macit, “Münâcât”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 31 (Ankara: TDV Yayınları, 2006), 563-565.

zayıflığını, zavallılığını görüp O'na sığınıp kalbinin, iç dünyasının dalgalanmalarını, hayallerini, arzu ve isteklerini; insanlığının, nefis ve şeytanının iğvaları, baştan çıkarmaları sonucu işlediği günahlarının bağışlanması taleplerini, alabildiğine samimi, duygulu niyazlarla dile getirmesi, af dilemesidir.

Üslûp

Muhatap, kâinatı yoktan var edip açtığı imtihan meydanına kutsal emaneti yükleyerek saldığı insanın Rabbi olunca, üslup daha bir önem kazanmakta, şair, müellif ya da kısaca kul, ifadelerine son derece dikkat etme gereği duymaktadır. Üslûp kavramı ilk zamanlardan itibaren insanların/ediplerin gündeminde yerini almıştır, desek mübalağa olmaz. Bu konuda ilk yazılı metinler Aristo'ya kadar çıkar. İslam medeniyetinde Kur'an'ı anlama cehdinin sonucu ortaya çıkan belagat kitaplarında konu dağınık olarak yer almıştır. Zamanla üslûp, bir edebî inceleme, edebî tenkit yöntemi olarak daha sistemli hale gelmiştir. Kaynaklarda yer alan üslûp tanımlarını kısaca vererek konuya açıklık kazandırmak yerinde olacaktır:

Bir yazar ya da şairin kendine has ifade tarzı demek olan üslupla ilgili yerli ve yabancı kaynaklarda pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazılarını örnek vermekle yetineceğiz:¹⁰ “Belâgat, Hitabet ve Retorik'in modern anlamda uzantısı olan 'üslûp/stil'in en basit anlamı tarzıdır”,¹¹ “1. Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz... 2. Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özge teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil... 3. Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, til”,¹² “Bir sanatçının veya bir devrin kendine has anlatış, ifade yolu, stil”,¹³ “ifade yolu”,¹⁴ “tarz-ı beyân” demektir. “Düşüncesini, duygusunu, kuruntusunu yâni tefekkürünü, tahassüsünü, tahayyülünü anlatmak için herkesin şahsî bir ifade tarzı vardır... İşte o tarza 'üslûb' denilir. Buna 'edâ' tâbir olunduğu da vardır”,¹⁵ “Üslûb dediğimiz şey her şahsın efkâr ve mülahazatını tabirdeki tarz-ı mahsusudur. Herkesin üslûb-ı ifâdesi ise efkâr ve mülahazatının kalıbıdır.”¹⁶

10 Burada bazı tanımlarla yetindik. Merak edenler için bkz. Adem Çalışkan, “Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7, sy. 34 (Ekim 2014): 29.

11 Genç, *Edebiyat Bilimi*, 339.

12 *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2011), 2451.

13 İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2008), 3315.

14 Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Ankara: Aydın Kitabevi, 2010), 1315.

15 Mevlevî, *Edebiyat Lûgati*, 177.

16 Rezaizade Mahmud Ekrem, *Ta'lim-i Edebiyât*, 61.

İbn Haldun, üslûbu, “zihinde ve hayalde beliren suretleri kelime ve terkip kalıplarına dökme tarzı, dokuma biçimi, onlardan özgün bir yapı oluşturma yöntemi” olarak tarif eder.¹⁷

Abdülkahir Cürçânî “Üslûbun güzelliğini yerine/makamına göre uygun kelime seçiminde görür. Ona göre aynı kelime bir yerde güzel dururken diğer yerde böyle olmayabilir.”¹⁸

“Edebî dil, bir milletin konuşma dili ve yazı dili teşekkül ettikten sonra kültür dili diyebileceğimiz bir söyleyiş zemininde daha fazla hissedilen, bir tarafı ile itibari ve uçucu, bir tarafı ile hayatın gerçek değerleriyle kaynaşan estetik ve orijinal bir ifade yoludur.”¹⁹

Üslûp, “belli bir duyuş, görüş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendisine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür.”²⁰

“Üslûbu aksettiren şey, biçime dayalı bir ifadedir. O ifadede yer alan kelimelerin hem tek tek hem de bir arada taşıdığı mana ve çağrışım ilişkileri, söyleniş ve sıralanış çeşitleri, onun muhteva ile ilgisini de gösterir.”²¹

Edebî üslûp, “Manzum olsun mensur olsun edebî eserlerin anlatım ve yazımında kullanılan üslûbun karakteristiği estetikdir. Estetik onda yer alan parlak hayal, ince tasvir, nesne ve olaylar arasındaki uzak benzerlik ilgilerini keşfetmekle soyutu soyut, soyutu somut biçiminde ortaya koymak gibi faktörlerden kaynaklanır.”²²

“Edebî üslûba ait kelimelerin ilmî üslûpta kullanılması ilmî üslûbun bilgi içeriğine ters düşmez.”²³

“Üslûp sadece estetik açıdan bakılabilecek bir husus olmayıp psikolojik unsurların da dikkate alınması gereken bir yapıya sahiptir.”²⁴

17 İsmail Durmuş, “Üslub”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 42 (Ankara: TDV Yayınları, 2012), 383-385.

18 Durmuş, “Üslub”, 383-385.

19 Mehmet Önal, “Edebî Dil ve Üslûp”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 36 (2008): 25.

20 Ahmet Çoban, *Edebiyatta Üslup Üzerine* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 32.

21 Önal, “Edebî Dil ve Üslûp”, 33.

22 Durmuş, “Üslub”, 383-385.

23 Sevinç Ağayeva, “Edebî Üslûpla İlmî Üslûbun Mukayesesi”, *Azerbaycan Dilinin Üslubiyatı* içinde, aktaran Ömer Karpuz, 2, erişim 20 Aralık 2018 http://www.tdk.gov.tr/images/1997_04_06_Agayeva.pdf.

24 Mustafa Karabulut, “Edebî Metinlerde Dil ve Üslûp İncelemeleri ve Edip Cansever’in Dil ve Üslûbunda

“Edâ da denmiştir. Duygu ve düşüncelerin anlatılmasında herkesin kendine özgü bir ifade tarzı vardır. İşte buna üslûp denir. Bir yazar ve edibin duygu ve düşüncelerini aktarırken dil malzemesini kullanma biçimi onun karakteri ve ahlakıyla ilgilidir... Övgü, mersiye, gazel gibi temalar sevgi dolu yürekten, yergi ve alay temaları nefret dolu kalpten sızan yansımalarıdır.”²⁵

Divan Şairlerine göre Üslûp

Üslûbu, sanatlarının en önemli ögesi sayan divan şairlerinden bazılarının bu meseleye bakışını örnek beyitlerle sunalım:

Bağladı fikr eli gül-deste-i medhûñ ucına
Tarz-ı üslûb-ı gazelde bir iki ter nergis (Tacizade Cafer Çelebi)
Medhinin güldestesi ucuna fikir eli gazel üslûbu tarzunda bir iki taze nergis bağladı.

Âferînler Necâtî tab'ûña kim
Tarz-ı eş'ârda müsellemdür (Necâtî)
Ey Necâtî, şiir tarzında herkesçe kabul edilen şairliğine aferinler (olsun).

Ey ki söz kalmadı kim dinmedi dirsın gel gör
Bu yeni tarzı Mesîhî nice bünyâd itdi (Mesîhî)
Ey, denmemiş söz kalmadı diyen gel de Mesîhî'nin bu tarzı nasıl inşa ettiği gör.

Düşinde görmedi Ahmed niçe kasâ'idde
Bu tarz-ı hâsî Figânî ki eyledi izhâr (Figânî)
Figânî'nin gösterdiği bu özgün tarzı Ahmed birçok kasidede rüyasında (bile) görmedi.

Âhi'yâ şöhre-i âfâk olursun âhır
Sen bu üslûb-ı Hasen şîve-i Selmân ederek (Âhî)
Ey Âhî, sen bu üslûbu güzel/Hassan ve Selman'ın şivesi ederek sonunda âlemde ünlü olursun.

Psikolojik Unsurlar” (Ankara: VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, 24-28 Eylül 2012), 2.

25 Ali Bulut, *Belâgat Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015), 485.

Bâkî kelâmı cümleden aclâ edâ eder

Hakk-ı suhanda hâsıl efendi edâ budur (Bâkî)

Bâkî sözü/şiiri herkesten üstün söyler. Efendi, söz/şiir hakkında edâ/üslûp budur.

Edâsı hübdur macnâsı racnâ şicr-i Bâkînün

Aña reşk itdüren erbâb-ı nazmı hep bu macnâdur

Bâkî'nin şiirinin edası güzel, anlamı hoştur; ona şairleri kıskançlığa sevk eden hep bu manadır/özelliğidir.

Çoğ olmaz bu tarza gâzel Bâkiyâ

Güzel söz güherdür güher az olur (Bâkî)

Ey Bâkî, bu tarz/üslupta gâzel çok olmaz (zira) güzel söz/şiir incidir, inci, cevher az olur.

Bâkiyâ tarz-ı şir böyle gerek

Hem zarîfâne hem levendâne

Ey Bâkî, şiir tarzı/üslûbu böyle olmalı: Hem zarîfçe hem levendçesine...

Dâd-ı Hakdur bu sühan her kişünün Bâkî-vâr

Tarz-ı eş-ârı pesendide vü makbûl olmaz

Bu Allah vergisidir; herkesin şiiri Bâkî'ninki gibi beğenilmiş ve makbul olmaz.

Nev'iyâ nazm içre icâd eyledün bir tarz-ı hâs

Rûm'ı kurtardun 'Acem eş'ârına taklîdden (Nev'î)

Ey Nev'î, nazım içinde yeni bir özgün tarz/üslûp icat ettin, (böylece) Anadolu'yu/ Türk şairlerini İran şiirini taklitten kurtardın.

Fars'ın erbâb-ı nazmı görse üslûbum benim

Şâ'ir-i Rûm'un olurdu Nev'iyâ hâk-i deri (Nev'î)

Ey Nev'î, eğer İran şairleri benim üslûbumu görselelerdi Anadolu şairinin kapısının toprağı olurlardı.

Nakş-i hattında eltaf-ı sûret

Tarz-ı lafzında eşref-i ma'nâ (Fuzûlî)

Yazısında suretin güzelliği, sözünün tarzında/üslubunda anlamın en şerefli...

Tarz-ı eş'ârun ser-âmed kâridur 'Âlî velî
Gayrı şâ'irler gibi anun nihâyet lâfî yok (Gelibolulu Âlî)
*Ey Âlî, şirinin tarzı/üslûbu başta gelenlerin işidir fakat nihayet onun başka şair-
ler gibi lafî/şiiri yok.*

Hep görenler didi bu tarz-ı nevi ey Yahyâ
Ma'rifet nahli virüpdür yine bâr-ı tâze (Şeyhülislam Yahya)
*Ey Yahya, bu yeni tarzı/üslûbu görenlerin hepsi marifet fidanı yine taze meyve
vermiştir, dedi.*

Bu nakş-ı hûbı bülbül gördi âheng-i nevâ itdi
Bu tarz-ı tâzeyi seyr itdi cûlar bî-karâr oldu (Şeyhülislam Yahya)
*Bu güzel nakşı/ahengi üslûbu bülbül görüp ötmeye başladı. Bu yeni tarzı/üslûbu
irmeklar gördü kararsız oldu, sürekli akmaya başladı.*

Ateşin lehçeyle şî'r-i abdarum görmeyen
Tarz-ı sihr ü şive-i i'caz bilmez neydüğün (Neşâtî)
*Akıcı şiirlerimin ateşli lehçesini görmeyen sihir tarzı/üslûbu ve i'câz şivesi nedir,
bilmez.*

Sözün ey Nâ'ilî olmazsa da şâyeste-i tahsîn
Yine bir tarz-ı hâs-ı şûhdur bir özge vadidir (Nâilî-i Kadîm)
*Ey Nâ'ilî, sözün/şiirin övgüye layık görülme de yine özel şuh bir tarz, özge bir
vadidir.*

Bu tarz-ı hâs-ı dilkeşe taklîd ederse Nâ'ilî
Tab'ın gibi bir sâhir-i ma'nî-tirâz eyler yine (Nâilî-i Kadîm)
*Ey Nâ'ilî, bu gönül çekici özel tarzı taklit ederse yine senin şairliğin gibi mana
dokuyan bir büyücü şair eder.*

Hüsn-i tâbir verir mâniye hüsn-i dîger
Şevket-i hüсне çok imdâdı olur üslûbun (Nâbî)
*Tabir güzelliği manaya başka bir güzellik verir; üslûbun, güzelliğin heybetine çok
yardımı vardır.*

Egerçi tarz-ı köhne-güfte e'ş'ârun ey Tâ'ib
Bu tarh-ı tâzeyi ressâm-ı nev-îcâde virdüm hep (Osmanzâde Tâib)
*Ey Tâib, gerçi şiirin eski tarz/üslûp üzere söylenmiş ise de bu taze tarzı hep yeni
icat yapan ressama verdim.*

Hüsni bâlâ-ter eder câme düşünce çesbân
Nev arûs-ı sühane revnakı tâ'bîr verir (Koca Râgıb Paşa)
*Elbise uygun düşünce güzelliği çok yüceltir; tabir, yeni şiir gelinine parlaklık ve-
rir.*

O feyzi eyler işrâb Es'adın bu tarz-ı güftârı
Ki kılmış şâhid-i maksûdu sâkî bezm-i irfâna (Şeyh Gâlib)
*İstek güzelini irfan meclisine saki eden Es'ad'ın/Şeyh Gâlib'in bu tarz/üslûp şiiri
o feyzi içirir.*

O hakân-ı güzînin gûş edenler nazm-ı dil-cûsın
Sanır kim Şeh Selîm eş'ârıdır tarz-ı belâğatle (Nedîm)
*O seçkin hükümdarın gönül çekici şiirini işitenler belagat tarzında Şeh Selim şi-
iridir sanır.*

Nazmım görüp der imiş o müşkil-pesend-i nâz
Tarz-ı Nedîm-i tâze-edâmız budur bizim (Nedîm)
*O naz müşkülpesendi/güç beğeniri, şiirimi görüp taze edalı Nedimimizin şiir tar-
zı/üslûbu budur, dermiş.*

Bediüzzaman'ın Üslûba Dair Görüşleri

Bediüzzaman, *Muhakemât* adlı eserinin “Unsuru'l-Belâgat” başlıklı ikinci makale-
sinde üslûpla ilgili görüşlerini veciz ifadelerle dile getirmiştir: “Kelâmın elbise-i fahi-
resi veyahut cemali ve sureti üslûb iledir, yani kalıb-ı kelâm iledir. Ya dikkat-i nazar
veya tevaggul veya mübaşeret veya sanatın telakkuhyula hayalde tevellüd eden te-
mayülâtın hususiyatından teşekkül eden suretlerden tereküb eden istiare-i temsi-
liyenin parçaları telahuk ettiklerinden tenevvür ve teşerrüb ve teşekkül eden üslûb,
kelâmın kalıbı olduğu gibi, cemalin madeni ve hulel-i fâhirenin destgâhıdır.”²⁶

26 Bediüzzaman Said Nursi, *Muhâkemat* (İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012), 103.

“Kelâmın selâmet ve rendeçlenmesi ve itidal-i mizacı ise, her kaydın istihkak ve istidadına göre inayeti taksim ve hil’at-ı üslûbu tevzi ve giydirmektir.”²⁷

Bediüzzaman üslubu üçe ayırır: Üslûb-ı mücerred, Üslûb-ı müzeyyen, üslûb-ı âlî.²⁸

“Eğer hitâbiyat ve iknaiyatta isen, ziynet ve parlaklık ve terğib ve terhibi tazammun eden üslûb-ı müzeyyen’i, elinden gelirse elden bırakma. Fakat gösteriş ve tasannu ve avamperestâne nümâyîş etmemek gerektir.”²⁹

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Bediüzzaman’ın üslûp anlayışı İbn Haldun’un anlayışıyla aynıdır. Üslûb, sözün güzel, övünülesi elbisesi, sözün güzelliğini sağlayan kalıbıdır. Üslûp, güzelliğin madeni, övünç vesilesi güzel elbiselerin/cümlelerin dokunduğu bir tezgâhtır. Kelamın tanzimi, düzeltilmesi, anlatılan konuya uygun hale getirilmesi üslûbun görevidir. Üslûp konuya uygun olmalı. Üslûptan amaç, manayı zihinlerde en güzel şekilde temessül ettirmek, tablolar halinde canlandırmaktır. Bu kısık ifadeden sonra Bediüzzaman’ın *Muhâkemat*’ta teorisini anlattığı üslup anlayışının münâcâtlarında uygulamasına bakalım:

Dua/Yakarış

Risalelerin çeşitli yerlerinde duanın farklı fakat birbirini pekiştiren tarifleri dikkat çeker: Duanın/yakarışın mana ve mahiyeti nedir, sorusuna Bediüzzaman’ın cevapları şöyle sıralanabilir:

“Cenâb-ı Hak insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir zaaf vermiş, tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin. قُلْ مَا يَعْـَبُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ Yani, ‘Eğer duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?’ âyetin sırrıyla, insanın hikmet-i hilkatî ve sebab-i kıymeti olan samimî dua ve niyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-i nazardan şevkâ değil, Allah’a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, âfiyeti kesb etmekle kapamamak gerektir”,³⁰ “Hazine-i rahmet kapısını çalmaktır”,³¹ “İnsanın vazife-i asliye-i fitriyesi, imandan sonra duadır. Dua ise esas-ı ubûdiyettir”,³² “Demek, insan bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir”,³³ “İman duayı bir vesile-i kat’iye olarak iktiza ettiği gibi”,³⁴ “Dua bir sırr-ı

27 Nursi, *Muhâkemat*, 115.

28 Nursi, *Muhâkemat*, 115.

29 Nursi, *Muhâkemat*, 115.

30 Bediüzzaman Said Nursi, *Lem’alar* (İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012), 339.

31 Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler* (İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012), 426.

32 Nursi, *Sözler*, 423.

33 Nursi, *Sözler*, 423.

34 Nursi, *Sözler*, 424.

ubudiyettir”,³⁵ “Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir”,³⁶ “Dua eden adam bilir ki, birisi var ki, onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder, onun kudret eli her yere yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir kerîm Zât var; ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyacatını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını def’ edebilir bir Zât’ın huzurunda kendini tasavvur ederek, bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp”,³⁷ “Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilan eder”,³⁸ “Dua, ubudiyetin ruhudur ve hâlis bir imanın neticesidir.”³⁹

Bu tanımlardan anlaşılan hususlar:

Dua, münâcât ya da yakarış insanın acz ve fakrını Rabbine uygun bir lisanla arz etmesidir. Duası olmayan insanın Allah katında değeri yoktur. İnsanın yaratılış sebebi. İnsanın kıymetinin göstergesidir. Allah’ın rahmet hazinesinin kapısını acz ve fakr anahtarıyla çalmaktır. Dua, imandan sonra insanın en önemli vazifesidir. İbadetin temelidir. İnsan bu dünyaya ilim ve dua ile tekemmül etmek için gelmiştir. İlimden sonra en önemli vazife duadır. İman, kat’i bir vesile olarak duayı gerektirir. Kulluğun önemli bir sırrıdır. Dua edenin imanı pekişir, sesini duyan, ihtiyaçlarını bilen birinin varlığına dair kalbinde derin bir yakın oluşur. Rahmet hazinelerinin anahtarıdır. Kulun acz ve fakrının Allah’a ve kullara ilan etmesidir. Kısaca imanın neticesi ve kulluğun ruhudur. Bu sonuçlara bakınca âyetin anlamı daha bir vuzuh kazanır: Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var?

Kısa Dua ve Münâcâtlar

Bediüzzaman Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere, eskilerin “elsine-i selâse” dediği her üç dilde münâcâtlar kaleme almıştır. Bu yazımızda sadece Türkçe münâcâtlar üzerinde duracağız. Arapça ve Farsça münâcâtların üsluplarıyla ilgili çalışmalarını bu dilleri çok iyi bilen erbabına bırakıyoruz.

Risale-i Nur Külliyyatı’nda –İslam geleneğinde olduğu üzere– birçok yerde söz, insanın yaratılış hikmeti ve değerinin sebebi olan dua ve münâcâtlarla bitirilir. Bu bölümde işlenen konuların sonundaki kısa dualardan örnekler alarak Said Nursi’nin “kelâmın kalıbı” diye tarif ettiği üslûbunu, arzu ve isteklerini, konunun akışına göre meramını nasıl ifade ettiğini anlamaya çalışacağız.

35 Nursi, *Sözler*, 425.

36 Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat* (İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012), 422.

37 Nursi, *Mektubat*, 425.

38 Nursi, *Mektubat*, 424.

39 Nursi, *Mektubat*, 426.

Kısa Münâcâtların Üslûbu

Risale-i Nur Külliyyatı'nda işlenen bazı konu sonlarında yer alan kısa duaların muhtevalarına şöyle bir bakacak olursak karşımıza ilgi çekici hususlar çıkacaktır:

“Yâ Rab, kusurumuzu affet. Bizi kendine kul kabul et. Emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi emanette emîn kıl. Âmin.”⁴⁰

“Hem bak, öyle hazînâne, öyle mahbûbâne, öyle müştakâne saadet-i bakiye istiyor ki, bütün kâinatı ağlattırıp duasına iştirak ettiriyor.”⁴¹

“Hem öyle yüksek bir fizâr-ı istimdatkârâne ile istiyor ve öyle tatlı bir niyâz-ı istirhamkârâne ile yalvarıyor ki, güya bütün mevcudata, semavata, Arşa işittirip, vecde getirip, duasına ‘Âmin, Allahümme âmin’ dedirtiyor.”⁴²

“Seherlerde eser bâd-ı tecelli
Uyan ey gözlerim vakt-i seherde,
Înâyethâh zidergâh-ı İlâhî
Seherdir ehl-i zenbin tevbegâhı,
Uyan ey kalbim vakt-i fecirde,
Bikün tevbe, bicû gufran, zidergâh-ı İlâhî”⁴³

“İkinci kısım, lisanla, kalble dua etmektir. Eli yetişmediği bir kısım metâlîbi istemektir. Bunun en mühim ciheti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Dua eden adama anlar ki, Birisi var, onun hâtîrât-ı kalbini işitir, her şeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına medet eder.”⁴⁴

“Erhamürrâhimînden, rahmet kapılarını bize açmasını ve şu sözün tekmiline tefikini refik eylemesini niyaz ile kusurumuzun ve hatamızın affını talep ile hatmediyoruz.”⁴⁵

“Yâ Rab! Habîb-i Ekrem (aleyhissalâtü vesselâm) hürmetine ve İsm-i A'zam hakkına, şu risâleyi neşredenlerin ve rüfekasının kalblerini, envâr-ı îmâniyeye mazhar ve kalemlerini esrâr-ı Kur'anîyeye nâşir eyle ve onlara, sırât-ı müstakimde istikâmet ver! Âmin!”⁴⁶

40 Nursi, *Sözler*, 56.

41 Nursi, *Sözler*, 111.

42 Nursi, *Sözler*, 111.

43 Nursi, *Sözler*, 318.

44 Nursi, *Sözler*, 427.

45 Nursi, *Sözler*, 479.

46 Nursi, *Mektubat*, 434.

“Yâ Erhamerrâhimîn; bu Resûl-i Ekrem’in (asm) hürmetine, bizi, O’nun şefaati-ne mazhar ve sünnetinin ittibaina muvaffak ve dâr-ı saadette O’nun âl ve ashabına komşu eyle! Âmîn...”⁴⁷

“Cenâb-ı Hak fazl ve keremiyle şu hizmette halisâne, muhlisâne, bizi ve umum Risâle-i Nur Talebelerini daim ve muvaffak eylesin. Âmîn bihürmeti Seyyid-il mürselîn.”⁴⁸

“Cenâb-ı Erhamürrâhimînden bütün Esmâ-i Hüsnâsını şefaatchi yapıp niyaz ediyoruz ki: Bizleri ihlâs-ı tâmmе muvaffak eylesin... Âmîn...”⁴⁹

“Cenâb-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı kefareт-üz-zünûb yapsın. Âmin, âmîn, âmîn...”⁵⁰

“Kâinatın umum zerrâtının; umum zamanlardaki umum dakikalarının bütün aşirelerine darbedilip, hâsıl-ı darb adedince o Zât-ı Ahmediyeye salât ü selâm, nihayetsiz hazine-i rahmetinden inmesini, Zât-ı Ferd-i Ehad-i Samedden niyaz ediyoruz.”⁵¹

Risalelerde yer alan farklı konularının sonlarındaki bu münâcât ifadelerinde dikkat çeken üslûp özelliklerini şöyle özetleyebiliriz:

Yakarış üslûbunun önemli özelliklerinden biri “yâ Rab”, “yâ Rabbî” ifadelerinde görülen “yâ” ünlemiyle söze başlamaktır. Bu hitap kısa yakarışların başlarında çoklukla yer almıştır. Bediüzzaman hayatında titizlikle uyguladığı üzere “ben” yerine “biz” zamirini tercih etmektedir. Bu da onun hayatında kendisinden çok müminlerin ne kadar önemli yer aldığına bir ifadesi olsa gerek. Duasını, kalbinin bütün rikkati, bu rikkati gösteren yumuşak ve derunî hüznü ifade eden kelimelerle dile getirmektedir. O, bütün kâinatı duasına ortak edinerek kuvvetli bir külli duayla Rabbine iltica etmektedir. Duanın esas konusu diğer müminlerle birlikte iman selameti kazanmak, Allah’ın huzuruna imanla gidebilmektir.

Bediüzzaman’ın yakarışları ahiret saadetine dair olup dünyevî arzuları içermekten uzaktır. Hz. Peygamber’in (asm) dualarını vesile edinir, O’nun dualarını hem kendisinin hem de Muhammed ümmetinin duası olarak Allah’ın huzuruna arz eder.

Bu dualarda telifatının tamamlanması ve insanların kalplerinin imanla dolması için eserlerinden istifade etmelerini dilerken de müminlerin manevi menfaatlerini ön

47 Bediüzzaman Said Nursi, *Şualar* (İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012), 779.

48 Nursi, *Şualar*, 836.

49 Nursi, *Lem’alar*, 277.

50 Nursi, *Lem’alar*, 351.

51 Nursi, *Lem’alar*, 592.

planda tuttuğu dikkat çeker. Yine bu sebepten dolayı Risale-i Nur talebelerinin iman hizmetinde muvaffakiyetlerini Allah'tan dilediği görülür.

Bu kısa dualarda hitap ifadelerinde yer alan Allah'ın isim ve sıfatları: Rab (büyüten, besleyen ve terbiye eden), Allah,⁵² İlâh, Erhamürrâhimîn (merhametlilerin en merhametlisi), Hak,⁵³ Ferd (tek), Ehad (tek, bir), Samed⁵⁴ ...

Hiz. Peygamber'in (asm) münâcâtlarda geçen isim ve sıfatları: Bediüzzaman, kısa yakarışlarında Hiz. Peygamber'in (asm) isim ve sıfatları ile dualarını vesile ve şefaathçi ederek Allah'a dileklerini arz etmektedir: Habîb-i Ekrem,⁵⁵ Seyyidi'l-Mürselîn,⁵⁶ Zât-ı Ahmediye.⁵⁷

Bu kısa münâcâtlarda Allah'ın esma ve sıfatlarıyla yapılan terkiplerde, büyük bir heyecan ve coşku halinin bulunduğu görülür. Söz konusu Allah'a niyaz olunca Bediüzzaman'ın lügâtindeki bütün güzel kelime ve terkipleri kullanma arzusu duyduğu hissedilir. Aynı terkip içinde manayı pekiştirmek için üç esmayı bir araya getirerek üçlü terkipler yapmaktan çekinmemiştir. Aynı şekilde Hiz. Peygamber (asm) anılınca da samimi bir sevgi selinin kelimelere yansıdığı görülür. Hiz. Peygamber'in (asm) isim ve dualarını vesile edinerek arzu ve isteklerini Allah'a arz eder, "Ümmetî, ümmetî" diyen şefkat peygamberinin dualarının kabul edilmesini diler.

Kısa münâcâtlarda cümleler de nispeten kısadır. Bu cümlelerde edebî sanatlarla fazlaca yer verilmediğini söylemek mümkündür.

Münâcât Risalesi

Bu mensur şiir tavsifine uygun risale, önemine binaen hem *Lem'alar'* da hem de *Şualar'* da kendine yer bulmuştur. *Münâcât'*ın başında Bediüzzaman bu risalenin temel vasıflarını şu sözlerle dile getirmektedir:

52 "Ululhiyyete mahsus sıfatların hepsini kendinde toplamış bulunan Zât-ı Vâcibü'l-Vücûde delâlet eden alemdir ve sayılan isimlerin içinde İsm-i A'zam'dır." Bkz. Ali Osman Tatlısu, *Esmâü'l-Hüsna Şerhi* (İstanbul: 1949), 19.

53 "Varlığı hiç değişmeden duran. Varlığı daima sabittir. Allahu Tealâ'nın zatı, yokluğu kabul etmediği gibi, herhangi bir değişikliği de kabul etmez." Bkz. Tatlısu, *Esmâü'l-Hüsna Şerhi*, 145.

54 "Hâcetlerin bitirilmesi, ızdırapların giderilmesi için tek merci." Bkz. Tatlısu, *Esmâü'l-Hüsna Şerhi*, 180.

55 "Allah'ın en keremli, en saygın, en şerefli habibi, yani sevgili kulu manasında Peygamber Efendimiz." Bkz. Ömer Sevinçgöl, *Özel Lûgat* (İstanbul: Zafer Yayınları, 2006), 198-199.

56 "Elçi olarak gönderilen peygamberlerin efendisi, en başta geleni, Hiz. Muhammed aleyhissalatü vesellem." Bkz. Sevinçgöl, *Özel Lûgat*, 598.

57 "Bir adı da Ahmed olan Peygamber Efendimiz aleyhissalatü vesselam." Bkz. Sevinçgöl, *Özel Lûgat*, 746.

“Bu *Risale-i Münâcât*, hem vücub-u vücud, hem vahdet, hem ehadiyyet, hem haşmet-i rububiyet, hem azamet-i kudret, hem vüs’at-i rahmet, hem umumiyet-i hâkimiyet, hem ihata-i ilim, hem şümül-ü hikmet gibi en mühim esasat-ı îmâniyeyi harika bir îcaz içinde fevkalade bir kat’iyet ve hâlisiyet ve yaîniyet ile isbat eder. Haşre işareti ve bilhassa âhirdeki şiddetli işaretini çok kuvvetlidir.”⁵⁸

Bu risaleye Külliyyat’ın bir nevi münâcât halinde hülasası diyebiliriz. Amaç, münâcât yoluyla kendisinin ve insanların Allah’ın varlığını, birliğini, rububiyetinin haşmetini, görkemini; kudretinin büyüklüğünü, rahmetinin sonsuz genişliğini, kâinatı kuşatan hâkimiyetini, hikmetinin bütün âleme yayılışını göstererek iman esaslarını pekiştirmek, aklı, kalbi ve nefsi ikna ederek bu yolla tahkiki imana ulaştırma konusunda Allah’ın rahmet, merhamet ve yardımını dilemektir.

Üstad, *Münâcât* risalesinin paragraf başlarında, Allah’ın muhtevaya uygun, esma ve sıfatlarını anarak tazarruatta bulunur. Bu isim ve sıfatlar eserdeki sırasına göre şöyledir:

İlâh, Rabb, Vâcib-ül Vücûd, Vâhid-i Ehad, şiddet-i zuhurundan gizlenmiş, azamet-i kibriyasından ihtifâ etmiş, Kadîr-i Zülcelâl, Kadîr-i Mutlak, Mutasarrıf-ı Faâl, Fey-yâz-ı Müteâl, Fa’âlün Limâ Yürid, Kadîr-i Zülcelâl, arz ve semâvâtın Hâlık-ı Zülcelâli, Fâtır-ı Kadîr, Fettâh-ı Allâm, Faâl-i Hallâk, Vâhid-i Ehad, Hannân-ı Mennân, Vehhâb-ı Rezzâk, Hâlık-ı Külli Şey, şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından istitâr etmiş olan Zât-ı Akdes, Rabbu’l Berri ve’l-Bahr, dağları zemin sahifesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl, Kadîr-i Külli Şey, Hâlık-ı Rahman ve Rabb-i Rahîm, şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve kibriya-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm, Fâtır-ı Kadîr, Müdebbir-i Rahîm, Rahmânürrahîm, Sâdıkul’-Va’di’l-Emîn, Mâlik-i Yevmiddîn, Kadîr-i Kayyum, şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes, Rabbe’l-Âlemîn, İlâhe’l-Evvelîne ve’l-Âhirîn, Rabbe’s-Semâvâti ve’l-Aradîn, Kadîr-i Hakîm, Rahmân-ı Rahîm, Sâdıkul’-Va’di’l-Kerîm, izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahr-ı Zülcelâl, Rabbu’l-Enbiyâ ve’s-Siddikîn, Rabbî ve yâ Rabbu’s-Semâvâti ve’l-Aradîn, Hâlıkî ve Hâlık-ı Külli Şey!

Dikkat edilirse Esmâ-i Hüsnâ’yı şefaatçi ederken üslubunun adeta şahlandığı görülür. Her hitaba bir esma ya da birkaç esmadan oluşan terkiplerle başlar. Bu terkiplerin iman ve ubudiyet manalarına vurgu yapmak için tercih edildiğini söylemeye hacet yoktur.

58 Nursi, *Sualar*, 70.

Hitaplar bir münâcâtta bulunması gereken samimi dileklerin; kulun acz ve zaafını ifade eden rikkatli bir ruh halinin yansıması olarak esma ve sıfat-ı İlahiye ile doludur. Bediüzzaman Kur'an'dan ve Hz. Muhammed'den (asm) aldığı dersle Esmâ-i Hüsnâ ve Sıfat-ı İlahiyeyi vesile ve şefaathçi yaparak kalbinin derunundaki arzu ve isteklerini bir mensur şiir üslûbuyla dile getirmiştir.

Yâ İlâhî ve Yâ Rabbî!

Hitaplarından sonra söze en çok tekrarlanan, “Ben imanın gözüyle ve Kur'an'ın talimiyle ve nûruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalatü Vessalam'ın dersiyile ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle...” ifadelerle başlayan yakarıшта, hitaptaki İlâh ve Rab isimlerine uygun olarak Hakîm isminin penceresinden kâinata bakıp zengin ve derin bir tefekkür halinde evrenin Allah'ın uluhiyetini nasıl ispat edip gösterdiğini vurgulamış, yer ve göklerin bütün cisimlerinin, zerrelere O'nun varlığını ve birliğini gösterdiği ifade edilmiştir. Bu tasvirler gök cirimlerinin baş döndürücü hızlarına uygun bir tasvirle ifade edilmiştir. *Münâcât'*ın bu giriş bölümü Allah'ın kâinatı kuşatan ilim, hikmet ve rubûbiyetinin adeta mücessem bir ifadesidir. Bu giriş son derece derin imanî bir tefekkür levhası olarak coşkun ve samimi bir heyecanın ifadesi olarak dikkat çeker.

Gözlerini göklere çevirir...

Yıldızların diziliş ve parıldamalarını dikkate sunarken nefis bir teşhis yapar:

“Ve hiçbir yıldız yoktur ki; mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümâselet ve müşâbehet sikkesiyle senin haşmet-i ve vahdaniyetine işaret ve şehadette bulunmasın.”⁵⁹

*Münâcât'*ın bu başlangıç bölümünde cümleler “yoktur ki” ibaresiyle birbirine bağlandıktan sonra “etmesin, olmasın, durmasın” gibi çarpıcı olumsuz yüklemlemlerle bitirilerek mana pekiştirilmiştir. Bu cümle kalıbını tercih etmesi ifadelere güçlü bir anlam ve vurgu kazandırmıştır. Bu giriş bölümünün bir diğer özelliği de Nursi'nin nasıl bir bakış açısıyla yakarışını tanzim ettiğini göstermesidir: O, iman gözü, Kur'an'ın talimi/öğretmesi ve Resûl-i Ekrem'in (asm) dersi ve Hakîm isminin göstermesiyle yakarmaktadır. Bu girişte yol gösteren Allah'ın Hakîm ismidir. Bu ismin penceresinden bakınca gökyüzündeki varlıkların dönmesi, düzen ve intizamının hikmeti imanı pekiştirir. Bütün gök cisimlerinin bu harika intizamları, süratleriyle birlikte gürültüsüz hareket etmeleri müellifin imanına güç katar. Bütün gezegenler ve yıldızlar Allah'ın

59 Nursi, *Lem'alar*, 641.

varlığının vücûbuna işaret ve şahadet ederler. Bu kısımda Allah'ın ulûhiyetinin haşmet ve saltanatıyla vahdaniyetine vurgu yapılmıştır. Yıldızlar teşhis edilerek ışıık saçmaları "nûranî tebessüm" olarak yorumlanmıştır.

Giriş bölümünün uzun ikinci paragrafında ise bakışlar yeryüzüne çevrilmiş ve gökleri ve yerleri yaratan yaratıcının varlığına, varlığının zaruri oluşuna dikkat çekilmiştir. Bu kısımda Allah'a yakarışın O'nun sıfatlarıyla yapıldığı görülür: "Ey zemin ve gökleri yaratan yaratıcı!. Ve ey zerrati, muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden; ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!" Bu özelliklerinin Allah'ın varlığının zaruri oluşuna, tek tek çok açık bir biçimde işaret ettikleri belirtilmiştir. Bu bölümde semavat ve arz adeta avuçlarının içine alınarak onlardaki nizam ve intizamın bir olan Allah'ı gösterdikleri, şüpheye yer bırakmayacak derecede ispat ettikleri benzer ses tekrarlarıyla dile getirilmiştir.

Gök cisimleri şahadet kelimelerine, gökyüzü denize, yıldızlar itaatkâr asker, muntazam gemi, harika tayyare ve acayip/güzel lambalara teşbih edilmiştir.

Ey Vâcib-ül Vücûd (Varlığı olmazsa olmaz kesinlikte zaruri olan Allah)! Ey Vâhid-i Ehad (Tek ve bir olan Allah)!

Bu hitap altında yıldızların, güneşlerin ve ayların Allah'ın emir ve idaresi altında olduğu belirtilerek O'nu nasıl tesbih ve tekbir ettikleri dile getirilmiş, onların tesbih ve tekbirleriyle Allah'ı takdis ettiği belirtilmiştir. Tabiatı teşhis ederken bütün varlıkların aynı Hâlık'ın mahlûku olarak ortak bir dilde tesbih ettiklerini söylemektedir. Allah'ı teşbih ve tekbir eden muhteşem bir varlık manzumesi: mükemmel bir teşhis ve tasvir...

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve azamet-i kibriyasından ihtifâ etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl! Ey Kadîr-i Mutlak!

*Münâcât'*ın şiirli ifadelerinden biri de yukarıdaki hitap... Bu hitapta Allah'ın varlığının, zuhurunun şiddetinden, büyüklüğünden gizlendiği ifadesi son derece çarpıcı bir ifade gücüne sahip. Yaz günü, tam öğle vakti Güneş'e bakılmaz, göz ışığının şiddetinden Güneş'i göremez, kamaşır. Allah'ın varlığı da bir bakıma böyle...

Bu kısımda görünmezlik vurgusundan hareketle rüzgâr, şimşek, gök gürültüsü ve yağmurun Allah'ın varlığını ve rahmetinin genişliğini göstermelerine dikkat

çekilmiştir. Seçilen ifadeler hitap cümlesindeki manayla tam olarak örtüşmektedir. Gökyüzünün bulutlarla kaplanıp açılması renkli bir anlatımla tasvir edilmiştir. Şuursuz bulutların yağmurla susayan yeryüzüne destek olması Allah'ın fezadaki kudretinin tezahürü olarak tasvir edilmiş, rahmetinin sonsuz genişliğine vurgu yapılmıştır. Üslup, eda ve muhteva tam bir uyum içinde...

Ey Mutasarrıf-ı Faâil (Devamlı işleyen, sürekli iş yapan, her an çekip çeviren, idare eden, yöneten Allah) **ve *ey Feyyâz-ı Müteâil*** (Sınırsız feyiz veren, iman, ilim, nur gibi hayırlı şeyleri gürül gürül kalbe akıtan Allah)!

Bu hitapla başlayan bölümde yukarıda anılan varlıkların tek tek, bir başlarına Allah'ın varlığını gösterdikleri gibi hepsinin birlikte çok daha güçlü birer delil olarak da ispat delili olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Son derece renkli ve canlı tasvirlerle gökyüzünün değişken manzaraları birer tevhid tablosu halinde tasvir edilmiştir. Gökyüzünü bir sergi alanı yapan kudret ve kuvvete, kâinatı kuşatan ilim ve hikmete insanoğlunun dikkatleri çekilmiştir. Bütün yaratılmışların Allah'ın rahmet ve hâkimiyetinin kuşatıcılığına şahadet ettikleri ifade edilmiştir.

Bu bölümde fezanın günde birkaç kez bulutlarla doldurulup boşaltılması, fezanın bir yazboz tahtasına benzetilmesi, zeminin bir bahçeye bulutların süngere teşbihi şairane sanatlar olarak anlam zenginliği katmıştır. Bu bölüm de tam bir imanî tefekkür levhası olarak yakarışı tezyin etmiştir.

Ey Fa'âlün Limâ Yürüd (İstedliğini istediği gibi yapan, kendi iradesine göre faaliyet gösteren, tercihleri istikametinde iş gören)!

Allah'ın gökyüzünde cereyan eden hadiselerle aslında haşir ve kıyamet örnekleri gösterdiği ifade edilmiştir. O, dilediğini yapar, kimseye hesap vermek zorunda değildir. Tasvir edilen manzara son derece çarpıcı ve uyarıcı... Haşir ve kıyametin Allah için yazı kışa çevirmek kadar kolay olduğu belirtilmiştir.

Ey Kadîr-i Zülcelâl (Sonsuz büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah)!

Gök cisimleri, bulut, yağmur, şimşek, gök gürültüsü Allah'ın birer memurudur. Onun emrinden dışarı çıkmazlar. Bu varlıkların fezada baş döndürücü bir hızla hareketlerinin yaratıcılarını hamd ve tesbih etmek anlamına geldiği vurgulanmıştır. Bu bölümde bütün bu varlıklar teşhis edilerek Allah'ı tesbih ettikleri dile getirilmiştir.

Ey Arz ve Semâvâtın Hâlık-ı Zülcelâli (Büyüklük sahibi yaratıcı)!

Bu kısımda Kur'an'ın talimi, Resul-i Ekrem'in (asm) dersiyile iman ettiğini belirttikten sonra yeryüzünün de gökyüzü gibi bütün varlıklarıyla Allah'ın varlığına ve birliğine sayısız deliller gösterdiği anlatılmış, yeryüzünün düzen ve nizamına vurgu yapılarak çarpıcı tevhid tabloları, birlik manzaraları çizilmiştir. Hava, ateş, su ve toprağın şursuz birer varlık oldukları halde son derece hikmetli işlerde istihdamının nasıl bir yaratıcı varlığı gösterdiği dile getirilmiştir. Yeryüzünde bulunan her varlığın, her canlının hayatları ve hayatları boyunca gösterdikleri değişmelerle Allah'ın varlık ve birliğine tanıklık ettikleri derin bir tefekkür ifadesi olarak dikkat çekicidir.

Ey Fâtır-ı Kadîr (Sonsuz kudreti ve sınırsız gücüyle benzersiz varlıklar yaratan Allah)! ***Ey Fettâh-ı Allâm (Sonsuz ilim sahibi olan feth edici, açıcı, yani her şeye layık bir şekil açan ve suret veren Allah)!*** ***Ey Faâl-i Hallâk (Bütün varlıkları yaratan ve her an yaratmaya devam eden, sürekli iş yapan, her an iş üzerinde olan Allah)!***

Üç terkip içinde altı esma birbiriyle irtibatlandırılırken sanki duygu ve düşünce dünyası galeyana gelmiş gibi hemen ***“Ey Vâhid-i Ehad! Ey Hannân-ı Mennân! Ey Vehhâb-ı Rezzâk!”*** hitaplarıyla yine farklı altı esma üç ayrı terkipte bir araya getirilerek vahdete/birliğe nasıl delalet ettikleri akıl gözüne sunulmuştur. Fâtır ve Kadîr isimleri birbirini gerektiren iki esma. Fâtır'ın vasfı Kadîr, Fettah'ın Allâm, Faal'in de Hallâk olması mantık gereğidir. Yaratan sonsuz bir kudret sahibidir. Örneksiz suretler açan sonsuz bir ilme sahiptir. Faal de Hallâk yani çok halk edici, yaratıcıdır. Vâhid, Ehad olmak; Hannan Mennân (kullarına bol nimet ve ihsanlarda bulunan ve pek çok acıyan) olmak, Vehhâb'ın (çok bağışlayan) şanına uyan da Rezzâk olmaktır. Geniş bir paragraf halinde bu Esmâ-i İlahiye'nin şe'nleri ve tabiatın, yeryüzü varlıklarının bu esmanın gereklerini nasıl sergiledikleri çarpıcı tablolar halinde sergilenmiştir. Bütün bu varlıkların Allah'ın emirlerine harfiyen itaat etmeleri dikkate sunularak tefekkürî bir iman dersi verilmiştir. Cümleler oldukça uzun, bir o kadar da tefekküre sevk edici...

Dünyanın bir ordu talimgâhına teşbihi Bediüzzaman'a has bir anlatımın neticesi... Kendisi de gönüllü askerlik yaptığı için yüz binlerce bitki, hayvan ve böcek zihninde birer ordu, yeryüzü de bir talim yeri manzarası canlandırıyor. Dünya bu muhtevasıyla geçici bir sergi alanına benzetilirken o ihtişamlı bu fanilik paradoksuyla ahiretin lüzumu çarpıcı bir şekilde telkin edilmiştir. Bu bölümde Allah'ın yaratmasındaki bolluk, zenginlik, haşmet ve azametın insanoğlunun kısacık dünya hayatı için olamayacağı ifade edilerek bütün bunların ebedî bir aleme hazırlık için olduğu, bütün bunların bakî bir aleme gösterdiği anlatılmıştır.

Ey Hâlik-ı Külli Şey (Her şeyin yaratıcısı)!

Zemin yüzünün ve içindeki varlıkların ilahî ilim, güç ve kudretle nasıl idare edildiği söylendikten sonra hepsinin güçlü ve külli bir dille Allah'ın sınırsız tasarrufunu, rubûbiyetini dile getirdikleri, O'nu kal dilinden daha güçlü bir hal diliyle tesbih ettikleri vurgulanmıştır.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından istitâr etmiş olan Zât-ı Akdes!

Zeminin Allah'ı nasıl tesbih ve takdis ettiği; acz, kusur ve şerikten tenzih ve nasıl hamd ve sena ettiği dile getirilmiştir. Kısa fakat anlam bakımından oldukça derin ve zengin bir paragraf...

Ey Rabbu'l Berri ve'l-Bahr (Ey karanın ve denizin Rabbi)!

Deniz, nehir, çeşme ve ırmakların da Allah'ın varlığı ve birliğine apaçık şahadet ettikleri tasvir ve ifade edilmiştir. Deniz canlılarının mükemmel bir şekilde rızıklandırılmalarının yaratıcılarına işaret ettikleri dile getirilmiştir. Denizlerdeki canlılardan başka cevherleri de tefekkürü kanatlandıran varlıklar olarak yakarıшта yer alır. Koca koca denizlerin rahmet havuzlarına teşbihi ayrıca güzel düşmüştür. Denizlerin buhar kazanlarına teşbihi son derece orijinaldir. Denizlerin seyahate imkân vermeleri, öldükten sonra dirilme ve haşirle irtibatlandırılmış; geçici dünyada bu kadar cömert davranan Allah'ın ahireti elbette daha zengin bir muhteva ile halk edeceği coşkulu bir üslûpla verilmiştir.

Bu bölümde denizlerin ve suyun yaratılış hikmetleri hatırlatılarak suda yaşayan canlıların rızıklarının verilmesi, balıkların mükemmel görünüşleri ve beslenmelerinin bir Rezzak yaratıcıyı gösterdiği dile getirilmiştir. Aynı şekilde denizlerin içinde bulunan kıymetli cevherlerin göz kamaştırıcı güzelliklerinin Sâni ismiyle müsemma bir yaratıcıyı gösterdiği dikkatlere sunulmuştur. Bu bölümde Allah'ın bütün mahlûkata rızık vermesi çerçevesinde gelişen bir imanî tefekkür yakarışı vardır. Dünyanın dönmesi, denizlerin yerküreyi kuşatması ve fezaya dökülmemesi ve burada yaşayan varlıkların hiçbirinin rızıkının unutulmaması hatırlatılır ve hepsinin hal diliyle "Allahuekber" dedikleri zengin bir anlatım ve uzun cümlelerle hikmet kulağına duyurulmuştur.

Ey dağları zemin sahifesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Nebe sûresindeki bir âyetten iktibas olan bu yakarış hitabının altında dağların vazifeleri, barındırdıkları maden ve sularla insanlara sağladıkları faydaları dile getirilerek bu varlıkların Allah'ın varlığını ispat ettikleri; vazifelerini eksiksiz yapmalarıyla da Allah'ı tanıdıkları ve tanıttıkları anlatılmıştır. Aynı şekilde bitkilerin basit bir topraktan rengârenk fışkırarak ortaya çıkmalarıyla yaratıcılarına şehadet ettikleri, rengârenk tabiatın dağ ve çiçek manzaralarıyla tevhide ayinedarlık ettiği vurgulanmış, dağların madenlere yataklık etmesinin hikmeti hatırlatılmıştır. Bu ifadelerle adeta tesadüfün boynu vurulmuştur. Dağların üstündeki bitki ve ağaçlar, içindeki maden ve şifalı unsurlarla insanın yardımına koşturan rahmete dikkat çekilmiştir. Bu bölümde zemin bir gemiye, dağlar bu geminin hazineli direklerine ve ihtiyat depolarına, dünya hana, insanlar ve diğer varlıklar da misafire benzetilerek çarpıcı teşbihler oluşturulmuştur. Dünya ve içindekilerin Allah'ın sevgili kullarına ihsanı olduğu ve ebedi bir âleme hazırlığı gösterdiği belirtilerek ahirete iman vurgusu yapılması bu bölümün ana fikrini oluşturmuştur.

Ey Kadîr-i Külli Şey (Her şeye gücü yeten Allah)!

Dağların ve içindekilerin Hâlık'larının emrine itaat edip O'nu tesbih ve takdis ettikleri belirtilmiştir.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Bu ikili esma terkiplerinin muhtevaya ne kadar uygun düştüğü açıktır. Yaratıcı, Rahman, Rab ve Rahîm olduğu için bütün ağaçlar, yapraklar onu tesbih ve O'na hamd ediyorlar. *Münâcât'*ın bu bölümü çok renkli ve güzel tasvirlerle doludur. Hepsinin üzerinde durmak sözü çok uzatacağından zevkli ve renkli tefekkür tablolarının birbirini takip ettiğini belirterek özetle yetiniyoruz.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Bediüzzaman bu coşkun ifadenin neticesi olarak bütün ağaçların, yaprak, çiçek ve meyvelerin hal dilleriyle Allah'ı eksik ve noksanlardan tenzih ettiğini ifade etmiştir.

Ey Fâtır-ı Kadîr! Ey Müdebbir-i Hakîm! Ey Mürebbî-i Rahîm!

İnsan ve hayvanların vücutlarının özelliklerinin, düzen ve inceliklerinin Allah'ın varlığına şehadetleri belirtilerek insanın sanatlı hilkatinin aynı zamanda Esmâ-i İlahiye'nin tahakkukuna şehadet ettikleri vurgulanmıştır. Hayvan ve insan türlerinin çokluğu ve yeryüzüne yayılmalarının Allah'ın rubûbiyetinin haşmetinin delilleri olduğu muhtevaya uygun uzun cümlelerle dile getirilmiştir. Hepsini birlikte vahdete delil olarak dikkatlere sunulmuştur. İnsan ve hayvanatın yaratılışlarındaki harika sanat, ilim ve hikmetin Allah'ın kuşatıcı, engin ilminin bir göstergesi olduğu coşkulu bir ifadeyle sunulmuştur.

Ey Rahmânürrahîm (Esirgeyen ve başıslayan)! Ey Sâdıkul-Va'dî'l-Emîn (Sözünde duran ve güvenilir olan Allah)! Ey Mâlik-i Yevmiddîn (Din gününün, ahiretin sahibi)!

Bu bölümde kâinatın yaratılmasının amacının hayat, hayatın ruh, ruh sahiplerinin en seçkin neticesinin de şuur sahipleri olduğu belirtilerek tabiatta bütün varlıklar arasında bir dayanışma ve yardımlaşma bulunduğu ifade edilmiştir. İnsanların yaratıcılarını ve yaratıcılarının da onları sevdiği ifade edilerek bunun ebedi bir hayatın habercisi, göstergesi olduğu anlatılmış, insanda tecelli eden isimlerin baki bir âlemi gösterdiği hususları vurgulanmıştır.

Ey Kadîr-i Kayyum (Başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını varlık âleminde tutan sonsuz güç sahibi olan Allah)!

Bütün hayat, ruh ve şuur sahibi varlıkların Allah'ın kuvvet, kudret, irade ve tedbirle rahmet ve hikmetle teshir edildiği belirtilmiştir. Her birinin kendine has fitrî işleri ve vazifeleri bulunmaktadır. İnsana verilenler onun aczine binaendir. İnsan kendi gücüyle hiçbirini elde edemez.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından (Büyüklüğü-nün büyüklüğü) perdelenmiş olan Zât-ı Akdes!

Bu ifadeyle Allah'ı, bütün ruh sahiplerinin tesbihleriyle takdis ettiğini ifade etmiştir. Yine bir bütünlük, vahdet hali dikkatlere sunulmuştur. Bediüzzaman bütün ruh sahipleriyle birlikte Allah'ı tesbih ve takdis ettiğini ifade etmiştir.

Yâ Rabe'l-Âlemîn! Yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Âhirîn! Yâ Rabbe's-Semâvâti ve'l-Aradîn!

İnsanların, enbiya ve velilerin, asfiyaların hülasası olan kalplerinin, akıllarının keşif ve müşahedelerinin, ilhamlarının çok güçlü, sarsılmaz deliller olarak Allah'ın varlık ve birliğine işaret ettiği kuşatıcı bir tefekkür silsilesi halinde ifade edilmiştir. Kalbin önemi ve hususiyetlerine dikkat çekilmiş, bütün velilerin keşif ve kerametleriyle Hz. Muhammed'in (asm) davasını ispat ettikleri anlatılmış, Kur'an'ın her ayet ve her meselesiyle vücûb-ı vücudu ispat ettiği kat'i bir dille ifade edilmiştir. Bu bölüm oldukça geniş ve zengin bir ilim birikiminin sonucu olup derin bir tefekkürü ihtiva etmektedir.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahmân-ı Rahîm! Ey Sâdıkul va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahr-ı Zülcelâl!

Allah'ın sadık dostlarını, nebi ve velilerini mahcup etmeyip onlara ebedi bir âlem hazırladığı dile getirilerek ahirete iman pekiştirilmiştir. Bu bölümde seçilen esmâ son derece dikkat çekicidir. İlk kez Kahhar-ı Zülcelâl ismi anılmıştır. İman edenlere Cennet, etmeyenlere de O'nun kahrının neticesi olan Cehennem'in hazırlandığı vurgusuna yer verilmiştir. Her mevcudun hal diliyle varlığını kör gözlere gösterdiği, Rahîm, Kerîm ve Hakîm bir yaratıcıyı bütün ikram ve nimetlerine rağmen görmeyenlere karşı Kahr isminin harekete geçmesinde yadrganacak bir durum olmasa gerek. Bu bölümde son olarak Hak isminin öldükten sonra dirilmeyi/haşri gerektirdiği ifade edilmiştir.

Ey Rabbu'l-Enbiyâ ve's-Siddikîn!

Enbiya ve evliyanın Allah'ın mülkünde O'nun emir ve iradesiyle vazifeli oldukları; tekbir, tehlil ve zikirleriyle dünyayı bir büyük zikirhaneye, büyük bir mescide çevirdikleri dile getirilmiştir.

Yâ Rabbî ve yâ Rabbu's-Semâvâti ve'l-Aradîn! Yâ Hâlıkî ve Hâlık-ı Külli Şey!

Bu bölüm tam manasıyla bir mensur şiiirdir. Allah'ın bütün esma ve sıfatları anılarak varlığı, birliği, hikmeti, kudreti, rubûbiyet ve ulûhiyeti türlü delil ve ispatlarla ortaya konduktan sonra tahkiki imana ulaşan kalbin ve aklın samimi, içten kopan bir coşkuyla Allah'a yakarışları neticeye bağlanmıştır. Bütün bu yakarışlardan sonra

Bediüzzaman'ın istediği, dilediği nedir? Kalplerin Risale-i Nur'a musahhar olması, Nur talebelerinin nefis ve şeytanın şerrinden, kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafazaları ve Firdevs cennetinde mesut olmaları...

Münâcât'ın sonuna düşülen notta Bediüzzaman, Kur'an, münâcât-ı nebeviye ve *Cevşen*'den aldığı bu tefekkürî münâcâtını Rabb-i Rahim'inin dergâhına arz ettiğini, kusuru varsa bağışlanmasını ve Kur'an ve *Cevşen*'in şefaatiyle Rahmet-i İlahiye'den affını talep ettiğini ifade etmiştir.

Sonuç

Bediüzzaman gerek konu sonlarındaki kısa dua ve yakarışlarında gerekse müs-takil *Münâcât* risalesinde diğerkâmlığını göstererek talebeleri ve müminler için dua etmiş, kalplerin Risale-i Nur'a musahhar olmalarını temenni etmiştir.

Münâcât bir tefekkür metnidir. Bu metinde Risale-i Nur Külliyyatı'nın hülasası derç edilmiştir dense mübalağa olmaz.

Münâcât'ta "Ben imanın gözüyle ve Kur'an'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalatü Vesselam'ın dersiyle ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle" ibaresi sekiz kez ufak tefek değişikliklerle tekrarlanmaktadır. Bu da Risale-i Nur Külliyyatı'nın adeta ortak vurgusunun tespitidir. Her zaman dikkatler Allah'a, Kur'an ve Hz. Peygamber'e (asm) çevrilerek gaflete düşülmemesi sağlanmıştır. Bu ibarenin tekrarı müellifinin ruhî ve ilmî kaynaklarının bu üç esas olduğunu göstermektedir. Bediüzzaman her zaman, her fırsatta dikkatleri kâinatın yaratıcısına, O'nun sevgili peygamberi Hz. Muhammed'e (asm) ve Kur'an'a çevirmiştir. Böylece insanların gaflete düşmelerinin önüne geçmek istemiştir.

Münâcât'ın en dikkat çeken özelliklerinden biri de muhtevaya uygun bir tefekkürî ifade eden uzun, iç içe bileşik, bağlı ve zincirleme cümlelerdir. Bu üslûp tarzı münâcâtın tefekkürle harmanlanmasının zarurî sonucudur. Özellikle vahdet, ehadiyet, rahmet ve hikmete işaret delilleri olarak yeryüzü ve üzerindeki; dağlar, denizler, ırmaklar ve göllere tefekkür gözüyle bakarken hemen gökyüzüne, yıldızlara, güneş ve gezegenlere bakışlar çevrilerek Allah'ın varlığı, birliği, rahmeti, rububiyet ve ulûhiyeti akıllara, kalplere ve vicdanlara kabul ettirilmiştir.

Üstad, Kur'an ve *Cevşen*'le Hz. Peygamber'in (asm) dualarından aldığını belirttiği bu eserinde bütün Kur'an bilgi ve irfanını dercetmiştir. Her bölümün başında yer verdiği hitap cümlelerinde konuya uygun Esmâ-i Hüsnâ'yı zikrederek söze başlamış, bu

isimlere uygun bir muhtevayla Allah'ın varlığı, birliği, kudretinin sonsuzluğu, rubûbiyet ve ulûhiyetinin azametini ispat etmiştir.

Bu üslup ve anlatım şekliyle önce akılları ve kalpleri sarsılmaz bir imanla takviye etmiş; itminana ulaşan kalplerin elde ettiği marifetle de Allah'ın rahmet hazinelerinden önce eserlerine kalplerin –ebedi saadetlerine vesile olması için– musahhar olmasını ve talebelerinin de ebedi saadete erişmelerini dilemiştir. Bu dualarda şahsi bir çıkar arzusu –velev manevi ve uhrevî olsun– yer almamıştır. Sadece sonda düşülen notta adeta mahcubiyetle eksiklerinin ve kendisinin Kur'an ve Cevşen hürmetine bağışlanması Âlemlerin Rabb'inden niyaz etmiştir.

Bediüzzaman'ın bu risalesinde hitabî, edebî ve ilmî her üç üslûbun da özelliklerini görmek mümkündür. Bediüzzaman'ın kullandığı dil, seçtiği kelime ve terkipler muhtevayla son derece uyumludur. *Münâcât*'ın her paragrafında derinliği artan bir tefekkürle aklın ve kalbin kanatlandığı, iman ufuklarına pervaz ettiği hissedilir. Tasvirler renkli, canlı, iktibas, teşbih ve teşhislerle doludur. Hepsini anlatmak bir yazının boyutlarını oldukça aşar. Bu sebeple kısa notlarla yetindik. Üslup çalışmaları yapanların bu eksikliği görerek tamamlamalarını sabırsızlıkla beklediğimi ifade etmek isterim.

Kaynakça

1. Ağayeva, Sevinç. "Edebî Üslûpla İlmî Üslûbun Mukayesesi". *Azerbaycan Dilinin Üslubiyatı* içinde, aktaran Ömer Karpuz. Erişim 20 Aralık 2018, http://www.tdk.gov.tr/imag-es/1997_04_06_Agayeva.pdf.
2. Akkuş, Metin. *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2007.
3. Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2008.
4. Bulut, Ali. *Belâgat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015.
5. Canım, Rıdvan. *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2010.
6. Çalışkan, Adem. "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7, sy. 34 (Ekim 2014): 29.
7. Çoban, Ahmet. *Edebiyatta Üslup Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
8. Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 2010.
9. Dilçin, Cem. *Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1992.
10. Durmuş, İsmail. "Üslub". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 383-385. Ankara: TDV Yayınları, 2012.
11. Ekrem, Rezaizade Mahmud. *Ta'lim-i Edebiyât*.
12. Genç, İlhan. *Edebiyat Bilimi*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2008.
13. İsen, Mustafa, Muhsin Macit, Osman Horata, Filiz Kılıç ve İ. Hakkı Aksoyak. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2006.
14. Karabulut, Mustafa. "Edebî Metinlerde Dil ve Üslûp İncelemeleri ve Edip Cansever'in Dil ve Üslûbunda Psikolojik Unsurlar". Ankara: VII. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, 24-28 Eylül 2012.
15. Macit, Muhsin. "Münâcât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 31: 563-565. Ankara: TDV Yayınları, 2006.
16. Mevlevî, Tahir-ül. *Edebiyat Lûgati*. İstanbul: Enderun Yayınevi, 1973.
17. Nursi, Bediüzzaman Said. *Lem'alar*. İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012.
18. _____. *Mektubat*. İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012.
19. _____. *Muhâkemat*. İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012.
20. _____. *Sözler*. İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012.
21. _____. *Şualar*. İstanbul: Söz-Basım Yayın, 2012.
22. Önal, Mehmet. "Edebî Dil ve Üslûp". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 36 (2008): 23-47.
23. Pala, İskender. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2004.
24. Sevinçgöl, Ömer. *Özel Lûgat*. İstanbul: Zafer Yayınları, 2006.
25. Tatlısu, Ali Osman. *Esmâ'ül-Hüsna Şerhi*. İstanbul: 1949.
26. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2011.